

ACC. N:R M. 9260:1-46.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Otto Johansson*
Härad: *Ängelholms stad* Adress: *Ängelholm*
Spoken: *Ängelholms stad* Berättat av: _____
Uppteckningsår: *1941* Född år _____ i _____

Minnen från Ängelholms stad.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Detta är en av-
skrift av det
manuskript, som
vi fick läsa av
herr Johansson,
skavat precis som
i hans uppgift.
för rättsen som
original

(gammalstav.
använd, då en
avskrift gjordes
för Ängelholms
stads räkning)

Avskrift:

ACC. N:R M 9260' /

Minnesuppteckning 1871 - 1941.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid. 1.

Engelholms Storgata 1871 - 1941
upptecknad av en 70 årig Engelholmare.

När jag för en tid sedan en kväll i radio hörde en gammal Stockholmare berätta om Klarabergsgatan hur den såg ut i hans barndom och om livet der, och särskildt bemärkta personligheter.

Då föll den tanken på mig hur Engelholms storgata såg ut i min barndom, och jag lät den ur minnet passera revy för mina ögon, och så slog jag mig ner och antecknade dessa mina minnen från barndomsåren.

Vi börjar på söder vid Carl den XV:s bro.

Det nuvarande "Framnäs" som var det enda hus på den sidan var då Kakelfabrik och krukmakareverkstad men inköptes av staden och omändrades till folkskola så det blev en annan sorts lergökar som skulle få sin ans der under

2. Avskrift:

ACC. N:R

M. 9260:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lärare Hagelkvist⁵⁾ ledning för de äldre, och Fröken Nilssons för de yngre, gossar och flickor gingo tillsammans i respektive klasser.

Mitt emot låg Carlssons spannmålsmagasin nuvarande "Bildeve" och mitt emot över gatan gick trappor ned till ån der spannmålsäckarna bars på ryggen ner till prämar på ån för att sedan föras ut till Engelholms hamn som Skälldervikens samhälle hette på den tiden.

Till venster om åvännämnda trappor låg en liten stuga på åsluttningen halvt nedgrävd i jorden och beboddes av trenne syskon med namnet Tell [de voro troligtvis av tatarsläkt så svarta som de var, och vad de existerade av viste ingen.] Det talades allmänt om att det spökade i det huset. Mitt igenom huset gick en kanal för avloppsvatten från gatan ner till ån, genom den kanalen brukade spöket göra sin entre in i huset, det uppträdde i form av en stor svart hund med ögon stora som kaffekoppar. Men det var inte alltid som familjen Tell var intresserade av besöket utan då hämtades Prosten Kock som gick dit och läste väck otyget. Ja så gick sägnen, om det var sant vet inte jag, kanske det var bara för att skrämma oss pojkar så att de skul-

le hava sina plommösträd i fred under sommaren. Men det värsta var att vårt bästa ålafiske var nedanför i den s.k. "Tells ia", dit vågade vi inte gå sedan det blivit mörkt om vi inte visste att Sotare Tillar var der, för då var vi inte rädda. [Nåja syskonen dog snart den ene efter den andre och huset revs ner.]

Till höger om trapporna låg som de flesta kommer ihåg Färgare Bergs fastigheter vari bedrevs färgeri. Fastigheterna inköptes ju av staden och nedrevs för att lemna plats för den s.k. "Tullportsplatsen".

Bredvid nuvarande "Bildeve" låg en fastighet som ägdes av en man benämd "Nils hållkar", namnet hade han väl för att han hade hand om gästgivareskju^ttsarna, men bedrev derjämte landtbruk som så många av borgarna här i staden. Han hade sin jord på södra utmarken och hade 6 - 7 st. kor förutom flera par hästar, genom att så många borgare hade kor var staden så godt som sjelvförsörjande vad mjölk beträffa^r.

Näst upptill låg en liten fastighet som ägdes av en gammal man som hette Per Lundberg, huset är ju numera rivet och ombyggt.

Sedan på hörnan, nuvarande Bergmans fastighet, låg ett en-

våningshus som innehades av handlanden Wahlkvist som der hade en diverseaffär, jemte uppköp av lump o ben, och när det var ebb i kassan hos oss pojkar så var det att få tag i en säck och rensa alla gårdar i stan på ben och ner till Wahlkvisten med dem, der vi fick 2 öre skålpundet, men det kunde ju hända att vi behövde pengar, men alla gårdar var renkammade på ben. Men Wahlkvistens benlager förvarades i en lada som låg nere på tomten mot Tegelvången som då inte var bebyggd, och man vet att der som är ben är också råttor, En dag gjorde vi en fin upptäckt genom att vi fick se en hund med ett stort ben i munnen komma från Tegelvången, genast satte vi i gång att undersöka var han fått det ifrån, spåren ledde till Wahlkvistens benlada der råttorna gnagat hål på träväggen och hundar sedan gjort hålet större och krattsatt ut en massa ben nu var benfrågan löst, det var bara att gå efter en säck och gå rundt om kvartret till Wahlkvist och sälja dem igen, det gick bra en tid men till sist börja Wahlkvist bli mistänksam, att allt inte var riktigt som det skulle vara för vi kom så ofta, han hade så satt i gång en undersökning och listadt ut knepet, så att när vi kom nästa gång vankades der på öronen i stället för pengar, så var den inkomstkällan fördärvad.

Till höger om Wahlkvist butik just på hörnan var folkskolan inrymd men flyttades till sin nya plats som förut omtalades. Lägenheten inrymde sedan under flera år Bleckslagareverkstad. Till venster bodde Fröknarna Dock, som der hade en privatskola.

På andra sidan gatan låg Barnekowska fastigheten [som beboddes av den gamla förnäma Fröken Barnekow, hon bodde i lägenheten närmast ån, den andra inrymde postkontor som sedan flyttades till Bergenstrålska villan vid kyrkan, nuvarande Gösta Grönvalls.]

Men vi fortsätter på den östra sidan, efter Wahlkvists fastighet hade vi Garvare Tullgren, som der drev ett mindre garveri nästan bara så kalladt vitgaveri.

Sedan hade vi Trädgårdsmästare Lundblads fastighet, Lundblad idgade trädgårdsmästeri och landtbruk och hade sina odlingar i Tegelvången som då inte var bebyggd.

Näst upptill låg då som nu en liten fastighet, som ägdes av en Konduktör Cederholm.

Sedan hade vi Garvare Fribergs, varest han bedrev garveri. Efter Fribergs död inköptes fastigheten av Veterinär Gävert, som inne på gården lät uppföra ett större Tunnbinderi, vilket efter en kort tid ödelades av eld och blev in-

te uppbyggt igen.

Sedan hade vi Bagare Lidbergs fastighet nuvarande
"Konsum".

Lidberg var ju donator till den stora Kristusbilden i kyrkan, och för övrigt en stor ^{en}mäniskovän, särskild mot fattiga. Varje onsdag och lördag delades ut i butiken stora runda rågbullar, då var det att passa på och få sig en, så tog man upp ett rundt hål i mitten och åt upp all mallen, sedan var det att gå till Holmens butik vid torget och sätta bullen på disken så viste biträdet vad det var frågan om, så kom sirapsleven fram och lät det rinna ner i bullen så var det att tacka och gå, och jag vill ⁰läva vi njöt, när sirapen rann ner efter hakan, ^{Det}förstår nog inte nutidens ungdom som har ~~tillgång~~ ^{tillgång} tillgång konditorier och bakelser.

Nästa fastighet innehades av Ryttmästare Kull, nuvarande Nordsjös. Efter den hade vi två små fastigheter, som ägdes av Krukmakare Lunddal och Lindvall. Båda dessa hus har nu uppgått i Caffé Iris.

Sedan hade vi Skomakare Möllers, inne i den gården bodde en åkare benämnd "Sven schussare", som hade sin mesta uppgift till att frakta varor från Helsingborg till handlanden i staden, alldenstund inga jernvägsförbindelser på den

tiden fans med denna stad.

Under en av sina resor dit blev han smittad av kopporna, som då graserades i staden, och både han och hans hustru avledo, ett par andra personer i gården blevo även smittade, men repade sig efter någon tid.

Sedan hade vi Skomakare Sjöbergs lilla hus, och näst intill Consuls o bankdirektören Dybergs fastighet. Båda dessa hus har nu uppgått i Apotekshuset.

På hörnan av den gränd som gick ned till ån låg en tvåvåningsbyggnad som ägdes av en garvare Ahlgren, som bedrev garveri nere i gården, fastigheten är ju numera rivnen för utvidning av Laxgatan.

Vi går nu tillbaka till det så kallade "Vita räck" som skilde storgatan från den branta backen, som stupade ner mot ån. Här hade vi vår bästa kälkbacke, inte bara på backen utan även bredvid i en stor plankränna, som hade till uppgift att leda rännstenarnas vatten ned till ån, för några kloaker fans ju inte på den tiden. En isbit under åndan och så plaserade man sig i rännan, och jag vill låta det gick med svindlande fart ned till ån, ibland gick isbiten före ibland efter, men gick gjorde det, men hur många byxbakar som slets upp och ris vid hemkomsten låter

vi vara osagt.

Men vi fortsätter norr på, efter Barnekowska fastigheten som hade en stor fruktträdgård längs med ån, men som alltid fick vara i fred för oss pojkar på den grund att der alltid i porten stod en korg med fallfrukt till vår disposition.

Nästa fastighet beboddes och ägdes av Lantmätare Bergklint. Fastigheten är ju numera ombyggd till Pensionat "Lillgården".

Nästa fastighet ägdes av tvenne bröder, Fanjunkarna Ljunggren numera Hagelkvists, rivet och ombyggt.

Der nuvarande Yrkesskolan är belägen, låg ute vid gatan en liten fyrkappa, som ägdes av en gammal gumma, benämd Mor Vendel. Hennes mesta sysselsättning bestod av att sticka strumpor och stöpa talgljus, och hon var leverantör till de flesta i stan som använde sådana. Stearinljus var ju inte för fattigt folk på den tiden.

Sedan hade vi prestgården hvari Prosten Kock bodde. Till prestgården hörde ju jord, som var belägen i Ängavången, så i prestgården fanns både hästar och kor.

Sedan hade vi Sadelmakare Hedemarks fastighet, vilken

är sig lik än i dag. Hedemark var chef för frivilliga brandkåren och för övrigt en gemytlig och tjenstvillig man som var beredd att hjälpa var det behövdes. Hans uttryck var alltid "ja vist för katten" Jag mins när förut omtalade "Sven schussare" var död i kopporna, ingen ville röra vid liken och lägga dem i kistan, det fick Hedemark höras talas om, "vist för katten skall de i kistan och i jorden", sade han, och ord följdes på handling och inte blev han smittad.

I Hedemarkska hemmet regerade Mamsell Hedemark, en syster till Hedemark. Hon var en dåtida kvinnosaks kvinna och ledare för de kvinnliga sammanslutningar som på den tiden fanns i staden 100 kvinnoföreningen en kvinnlig sångförening o.s.v. Mamsell Hedemark gick för det mesta klädd i krinoliner.

Så i början på 70 talet kom en broder till Hedemark hem från Amerika och Hedemark övertalade honom att bygga sig ett hus inne på gården, för der var ju inte plats för två familjer i det lilla huset åt gatan.

Huset byggdes tvärs över tomten i två våningar. Övre våningen skulle vara bostad för Amerikanerna och den nedre våningen sadelmakareverkstad vid ena sidan och tapet-

serareverkstad vid den andra, genom huset gick en port till bakgården som skilde verkstäderna från varandra.

Nedre våningen blev färdig men aldrig den övre, bjelkar och trossbottenbräder blev lagda men inget golv.

Orsaken var att Amerikanarens hustru och barn ständigt voro sjuka, de voro födda och uppväxta i det soliga Kalifornien och kunde inte trivas här, obekanta som de vore med språk och allt.

Så en dag reste de från alltsamman och huset fick stå der utan underhåll. När det regnade rann det ner genom taket.

En dag flera år efter var Mamsell Hedemark uppe på den övre våningen der en del gammalt skräp förvarades, men rätt som det var brast trossbottenbräderna och Mamsell Hedemark plumsade rätt igenom.

Men tack vare krinolinen som hon hade som en frälsar-krans under armarna, blev hon räddad från att falla ner på gården för det var just över porten som olyckan skedde, Vid hennes rop kom Hedemark ut ur verkstaden, och när han fick se situationen sa han "de va katten, de va katten," så kallade han på grannen Lindberg och med förenade ansträngningar fick de henne upp, men hon gick aldrig upp

der mer.

Nästa fastighet ägdes av bröderna Lindberg, båda krukmakare. Den ene Gustav hade som hobby även blomsterodling, i gården var även inrymd plåtslagareverkstad som innehades av plåtslagare Ekelund som även var stadens entrepenör för gatubelysningen som bestod av fotogenlampor.

Sedan hade vi Bokbindare Lings, som der bedrev bokbinderi i förening med en mindre bok- och pappershandel.

Hörnfastigheten ägdes av Köpman Dyberg som der hade en diverseaffär, så fundera han på att odla tobak i Sandvången, vilket inte gick så dåligt, men att bereda tobaken var värre, så fick han tag i en tobaksarbetare Ryden, som alla gamla Engelholmare nog kommer ihåg, han blev ju sedan åkare och auktionsropare sedan tobaksaffären upphörde med Dybergs död.

Vi skulle ju hålla oss till Storgatan, men vi fortsätter rundt stortorget.

Efter hörnfastigheten hade vi Lövstedts nuvarande Bilstationen,

Sedan hade vi Henrickssons fastighet, hvori bedrevs Café-rörelse, det enda i staden, men det var ju halvt krog för

där serverades öl och vin också.

Nästa fastighet ägdes av Snickarmästare Andersson, Båda dessa sista hus har nu gått upp i Brinks fastighet, nuvarande posthuset. Familjen Andersson var på sätt och vis ett par kontraster, för hon hjälpte medborgarna till denna världen, och han dem härifrån, frun var nämligen stadens barnmorska och han likkistfabrikör.

Sedan hade vi Sadelmakare Krons fastighet, numera blomsteraffären Linéa.

Nästa fastighet ägdes och beboddes av en Korpral Pålsson, numera Möbelhandlare Tengblads, som ombyggt fastigheten.

Sedan var det Skräddare Hermanssons lilla hus, vilket liksom fastigheten upptill, vilken tillhörde en Byggmästare Berg nu uppgått i den stora Troellska fastigheten.

Går vi så rundt hörnet ned till Bergenstråles villa, hvari postkontoret nu blivit inrymt med Bergenstråle som postmästare, plats var där även för hästar och Delig^{de}ensen, för transporten av post och passagerare mellan Engelholm och Halmstad gick landsvägen för någon jernväg fans ju inte här imellan. Deligⁿensen var en stor heltäckt vagn med en stor låda eller koffert, baktill försedd med kraftiga

järnbeslag och tvenne stora hänglås, inne i vagnen var plats för 6 passagerare, på en mycket hög kuskbock satt postiljonen med en stor huggare vid sidan och mellan honom och pojken, som körde hästarna, låg ett väldigt muskedunder.

Se det var ingen barnlek att frakta posten över Hallandsåsen nattetid på den tiden. Rån och överfall förekommo ofta och alla resande drog en suck av lättnad när de lyckligt passerat det så kallade "Gubba kalens".

Nu var det så att transporten av posten alltid skedde nattetid avgång från Engelholm vid 10 tiden på kvällen och den, som kom från Halmstad hade vi här vid 2 tiden på natten hvilket tillkännagavs medels tutande i posthornet. De hade alltså att passera åsen båda vid midnattstid. Trafiken upphörde samtidigt med att Vestkustbanan blev byggd.

Någon järnvägsgata fanns ju inte, för den så kallade Kyrkovången var endast åkerjord med en väg ner till Byggmästare Selanders fastighet, som der bedrev kalkbränneri med ugnen nere vid ån, i bostadshuset bodde utom Selander även en Häradsskrivare Brink (en arg gubbe), som inte tålte se oss pojkar meta nere vid kalkkajen, men som kontrast bodde der

även en gammal rar fröken Halloncreutz, som vi försedde med fisk till hennes kattor i utbyte mot en strut karameller

Der Järnvägsgatan nu är var på den tiden Kyrkogård. 1 tredjedel av kyrkogården ligger nu under järnvägsgatan.

Vi övergå nu till vestra sidan av torget der, vi då som nu, hade vårt gamla rådhus, På den öppna platsen mellan rådhuset och spruthuset stod ett väldigt gråpäronträd, det var ett träd på godt och ondt, det vill säga päronen var goda men det gjorde omdt, om korpral Pahlsson fick tag i oss, när vi ville smaka på dem. Påronen tillhörde Borgmästaren sades det, varför kunde vi inte förstå, och Pahlsson var satt till att vaktat trädet, som vissa år gav många tunnor päron, men passa pojkar är inte lätt, så vi tog nog vår andel ändå.

Jag minns en stormig höstkväll, som vi ansåg lämplig för ett större slag, då några ^{up} i trädet för att rista ner, andra att plocka i medförda säckar. När vi ansåg vi hade nog, knogade vi ner i kyrkovången med bytet för att delat, det, men vi hade inte mer än tömt ut päronen i gräset för än Pahlsson uppenbarade sig med ett långt körspö i handen,

det blev allmän reträtt lemnande bytet i sticket.

Men dagen efter fick vi reda på att alla pojkar på or-
der av Borgmästaren fick gå till Pålssons och fylla fickor-
na med päron. För att trädet inte ^{mer} skulle vara en frestel-
se för oss högs det ner till stor sorg för oss.

Näst intill Rådhuset låg Veterinär Kullbergs fastighet.
Den är ju nu riven, Kullberg var [en barsk] och originell herre,
liksom de flesta av statens tjänstemän på den tiden. En dag
kom där en dräng från landet och frågade om det var där som
kodoaktorn bodde. Kullberg glodde på honom och röt, "är du
sjuk ditt nöt."

Kullbergs favoriträtt var hare, och på vintern uppköptes
en hel del som upphängdes i porten, och det berättades att
de icke fick användas, förrän de släppte bakbenen och föll
ner i porten i tur och ordning.

Inne på gården bodde en gammal f.d. Krukmakare Kastrup,
sonson till Rådhusets byggmästare, till honom brukade vi vän-
da oss vid behov av hartassar till våra griffeltavlor,
vilka han alltid tillvaratog och hade på lager.

Efter Kullbergs död tillträdde befattningen av Doktor
Håkansson, som gift sig med Kullbergs dotter.

ACC. N:R M. 9260:16.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Näst upptill låg Möbelhandlare Langes fastighet, som såg ut då som nu, möbelaffären inrymdes på medre botten, men den övre upptogs av Engelholms tidnings lokaler, som då ägdes av Redaktör Blomberg. Personalen bestod för övrigt av ett par så kallade "Konstförvandter" och ett par pojkar, vad slags konster de där herrarna gjorde, fick jag aldrig se, oaktadt jag en dag vikarierade för en av pojkarna, arbetet bestod i att dra den så kallade valsen och emellanåt med en svart brödkavel rulla över stilarna.

Som jag aldrig varit hågad för val/s var jag glad när dagen var slut.

Då var det trevligare att val/sa runt med "Barkahästen" på något av stadens garverier, det var nämligen så att en hästvandring var anbrakt på gården, som förmedlade kraften till en barkkvarn inne i garveriet, och så de dagarna bark skulle malas, fick dom tag i en pojke att köra hästen, det var bara att sitta på bommen och se till att brunte inte inte blev yr i huvudet och somna.

Förutom Engelholms tidning som nyhetsförmedlare hade vi en del kakegummor som kl 8 varje morgon uppväcktade stadens familjer med färskas bullar och de senaste nyheterna, sådana

personer som Österdahlskan, ^aKake Joh^annan, Hallinga Ellnan, Pella Schön, o.s.v. [var lika godt underrättade som numera "Reuters"]

Nere på gården i ^oÄvan näm^wda fastighet var ett Svagdricksbryggeri som innehades av en tysk vid namn Rubb, hans "dricka" var allmänt känt, men hur det var, så måste det upphöra, för [den så kallade Bacillen var då upptäckt, och] vattnet togs från en brunn upptill kyrkogården.

[Framför var och en av dessa tre fastigheter vid vestra sidan av torget, stod tre vackra vårdträd 1 kastanj 1 Lind 1 Lönn varav bara kastanjen är kvar, och med smärta mottogo vi gamla Engelholmare Grönvalls motion, att trädet borde huggas ner, ^odär vi gamla Engelholmare som pojkar haft så många trevliga kvällar med att rida på dess krokiga grenar.

Låt det stå kvar, åtminstone så länge någon av 70-talets årgång ^ofin^ws kvar.)

Vi övergå nu till själva stortorget som i början på 70-talet inte var så fint som nu, tills i början på 70-talet var det inte stensatt och man kan tänka sig hur det såg ut höst o vår med stora dy- och vattenpölar. Kulmen nåddes emellertid en dag när en spjuver dragit upp en eka i en av de

större vattenpölarne och satt och metade.

Då tog stadens fäder sig en funderare, antingen skulle fisket förbjudas eller torget stensättas, vilket senare blev beslutadt.

Torget blev så stensatt med kullersten vilka i många år varit stadens husmödrars stötestenar.

Två gånger om året var det rörligt liv på torget. Det var vid stormarknaderna hvilka inföllo i April och Oktober och varade i tre dagar.

Då uppsattes träbodare i rader så att de bildade gator. Framsidan på dessa bodare var till att fälla ner och bilda disk och här utställdes alla slags varor till påseende.

De flesta av kramhandlarna voro judar, som hade di varmen galisongen unt bixenhängslen, som utropen lödo.

Arm i arm trängdes den landtliga ungdomen i gatorna för att beskåda härligheten men någon riktig fart i affärerna blev det inte förrän den manliga ungdomen styrkt sig med åtskilliga kaffegökar på de närbelägna krogarna.

Bodarna var belägna på den södra halvan av torget, medan på den norra sidan trädgårdsmästarna hade sin plats.

Den västra delen upptogs av lerkärlshandlare och koppar-

slagare, och jag minns ett par marknader som der salufördes en massa utranggerade kronogevär med bajonett som såldes för 3 kronor stycket och hade en strykande åtgång, för alla tracktens drängar skulle ju hava ett sådant till att skjuta julasmällar med.

Handeln med hästar var förlagdt till tingstorget der tattrar och hästskojare huserade.

Handeln med kreatur äv^{er} så slöjdalster var förlagdt till det så kallade gröna torg, der även nöjesfältet var plaseradt.

Göingar, som alla skogsbor kallades, torgförde en massa träalster av skilda slag, jag vill blott nämna sådana saker som inte förekommer nu på marknaderna, såsom träpumpar, pinnsoffor, bord och stolar. För en tio kronor kunde man köpa ett helt möblemang bestående av en pinnsoffa 5 kr ett bord 2 kr, 4 st. stolar å 75 öre st.

Så på den tiden behövdes knappast några bosättningslån, hade så den manliga kontrahenten ett drängaskåp och hon en dragkista så var utrustningen färdig.

Nöjesfältet var vid sådana tillfällen rikt representeradt förutom en massa skjutbanor och panoramor fanns en hel

ACC. N:R M. 9260:20.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

del tält, ^{är} där alla möjliga och omöjliga ^{men} människor och djur förevisades.

Tättekvinnor och Skäggiga damen, Damen utan underkropp, ormm^{är}eniskor o.s.v.

För det lekamliga behovet var väl sörjt, för längs östra sidan av torget stod långa rader av bord hvarå serverades kaffe och smörgåsar samt bir, Bränvin hade de själva med sig, och jag vill lo^{va} där åts och söps och slogs, men för det mesta fick de klara upp det själva för polisen, som bestod av ett par gamla gubbar, Ola Holmkvist jemte som biträde, stadsvaktmästare Lövdahl, som spattserade med käpp med hornkrycka. Vid marknaderna fick ju stadens Nattväktare även tjänstgöra som poliser, men det var nog inte mycket bevändt med den ordningsm^{ak}ten för jag mins ^{en} ~~en~~ marknad, då samtliga dessa ordningens upprätthållare följande Måndag stod tilltalade för fylleri och förargelseväckande uppträdande.

Bland originella personer som besökte staden under marknaderna var även ett par benämnda "Longe bonde" och hans maka kallad "Pottschonelleskan", han var en riktig jätte i längd, det ena ben^ed^t var normalt, men det andra var krokigt och mycket längre än det andra, så att när han rätade upp

21
ACC. N:R M. 9260:21

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig på det krokiga benet blev han en halv aln längre. Hon var liten och räckte honom inte mer än upp till midjan, han var en ambulerande sadelmakare och bar en sadelmakareklämma på ryggen och en väska vid sidan samt en stor enepåk i handen. För oss pojkar såg han anskrämlig ut.

Hon traska vid sidan med en låda på ryggen i en rem över axeln.

När paret kom^{mv} in på torget och funnit en lämplig plats, placerades lådan på en hopfällbar bock, som hon bar i handen.

Och kan ni tänka vad lådan innehöll, jo en biograf med rörliga bilder. På lådans framsida var två runda hål med förstoringsglas, hvori man fick se, mot som hon sade, 10 öre titten, vi hade alltid sparadt 10 öre för att få se härligheten i tron att der var något nytt sedan sist. Plancherna som förevisades var anbrag^{ta}ta på ett par rullar i lådan och en vev utvändigt.

När ett par skådelystna erlagdt 10 öringen började föreställningen. Hon högg tag i veven och började föreläsa allt efter som bilderna par^{ra}era, att det inte alltid pass^{de} ihop med bilderna var hon inte så noga med, till exempel, här ser ni det stora slaget vid Lützen m^onga ligga döda och sårade men man kan inte hjälpa dem för man har min själ inte tid.

82.
ACC. N:R M. 9260:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bilden förevisade istället Karl XII:s likfärd över Norska fjällen, Eller här sen i den stora staden Spanien i Madrid, Men det gjorde detsamma vad hon haspla ur sig, bara vi fick se bilderna rullas upp.

1882 års stormarknad var det oroligaste jag minnes, på Gröna torg var som var som vanligt en massa tält med alla slags förnöjelser och på kvällen skar en del berusade marknadsbesökare hål på tälten, följden blev att innehavarna ryckte ut manstarkt och ett väl/digt slagsmål uppstod, inte bara på torget utan det spred sig ut på storgatan, till sist måste en patrull av de här förlagda husarerna rycka ut för att avstyra kalabaliken, men det fortsatte nästan hela natten.

Året derpå indrogs stormmarknaderna här i staden.

Vi går nu tillbaka till Laxgatan, som då inte var någon gata utan ett "sträde" ned till ån, på den norra hörnan. Der Gunnar Anderssons fastighet är belägen låg ett envånings hus vari en jude Olschanski bedrev manufakturaffär, men en kväll brann det hela ner, det sades att elden uppkommit genom att Olschanski skulle steka fläsk och att det tagit eld i flottet hvarefter elden från köket spred sig till hela huset. Fastigheten uppbyggdes igen i en våning med en

ACC. N:R M. 9260:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

frontespis och inreddes till krog under namn Skandinavien som sedan ändrades till Vega, "strädet" bar sedan namnet Vegasträdet.

Näst upptill låg Järnhandlare Lindekvis fastighet, hvarest han hade järnaffär medan sonen nere i gården idgade färgeri.

Sedan hade vi Kopparslagare Olins hvarest han bedrev kopparslageri som efter hans död övertogs av kopparslagare Gustavsson, sedan han gift sig med änkan. Båda dessa sistnämnda fastigheter har nu gott upp i Direktör Steens stora fastighet.

Sedan hade vi Handlanden Holms fastighet numera Otto Jeppssons. Fastigheten var ett envåningshus med en hög stentrappa upp till affären, livet i en sådan affär gick i en mera gemytlig anda än nu för tiden, när far och mor från landet kom in till staden för att handla och kom in i affären skulle de först in på kontoret, far att ha en sup och en Cegar, och mor bjöds på körsbärsvin och en strut karameller till "glöttarna", sedan kunde affärerna börja. Holm ägde även fastigheten tvärs över gatan som nu innehas av Olander, der hade Holm sin privatbostad, der bodde även stadens nitiske Stadsfiskal Paulsson.

Hela den stora gården av stallar, dels för landbrukarnas räkning när de kom in till staden, dels för egna hästar och kor, för till affären hörde även landbruk med jord i Ängavången

Holm som var en äldre man gifte sig på gamla dar med en ung fager kvinna, men äktenskapet blev kort, för efter ett par år avled Holm. I sinom tid gifte änkan om sig med en handelsresande Andersson som fann den gamla affären omodern och lät inreda affär i bostadshuset mitt emot, numera Th. Johnssons affär, fast butiken låg längs storgatan, nu åt torget.

Det nygifta herrskapet levde herrans glada dagar så länge pengarna räckte, men till sist blev det konkurs och affär och fastigheter övertogs av Lambert Jeppsson som de senaste åren varit biträde i affären.

Den gamla affären övertogs och ombyggdes till sitt nuvarande utseende av Redaktör Fagerström, som der startade en ny tidning benämnd "Norra Skåne", men den blev av kort varaktighet.

Sedan hade vi Häradshövding Hjorts fastighet, som efter sin död doneradt den till staden. Fastigheten har ju senare blivit påbyggd och användes ju numera som rådhus.

Sedan hade vi Gästgivaregården som ursprungligen var ett envåninghus, men påbyggdes i sitt nuvarande skick och fick namnet hotell Thor . Efter Thor låg en liten fastighet som ägdes av en Provinsialläkare Landgren. Efter den hade vi Apotekare Wedbergs fastigheter, som inrymde bostadslägenhet och Apotek.

Dessa fastigheter är numera Odd Fellow och Skandinaviska banken.

Sedan har vi Rönnegatan, som på den tiden hette Apotekaresträdet, på den norra hörnan låg Rådman Holmgrens fastighet, numera Frisör Hallbergs.

Nästa fastighet tillhörde Sergeant Wittboldt, som inne på gården lät uppföra en 2 vånings byggnad, att användas som logement för husarerna, som förut varit spridda i staden.

Näst upptill låg en liten fastighet som ägdes och beboddes av Fabrikör Franke fader till Diceöktör Franke, Halmstad, som ju skänkt staden en Billikvagn, fastigheten är numera ombyggd.

Sedan hade vi Lärnhandlande Svenssons fastighet som bestod av ett mycket gammalt envåningshus, hvilket numera är rivet och ombyggt och tillhör Rebbelberga Sparbank.

Näst upptill hade vi Bryggare Krons, numera Skomakare Stenbergs även den fastigheten ombyggd till 2 våningar.

26
ACC. N:R M. 9260:26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nästa fastighet innehades av två ägare, nämligen Urmakare Kjärrström och Hattmakare Lilljedahl

Lilljedahl var en gammal ^{rolig} [halvtokig] gubbe, som jag inte kan låta bli att närmare tala om.

En dag anlände till staden Circus Houcke och bland de som uppträdde var även Direktörens vackra dotter Rosa. Gubben blev pin kär i henne och uppfostrade henne med blommor efter föreställningarnas slut, vilka emellertid ^vavisades, han fick då för sig försöka på annat sätt nämligen att utbilda sig till Circusartist och en dag får vi se Lilljedahl uppträda på Gröna torg iklädd blanka stövlar med sporrar, gula byxor, grön ^{grön} skakkett, hög hatt med en stor brokig rosett vid sidan, och jag vill låva vi pojkar hade roligt, det var en fröjd att se Lilljedahl hoppa rundt på torget och slå sig på benen med ett ridspö.

Men Lilljedahl fick inget ^{angemänt} ~~angemänt~~, och sällskapet avreste och lemnade Lilljedahl ensam med sin sorg som efter en tid lade honom i graven. Den del av fastigheten som tillhörde Lilljedahl äges numera av Handlande Dahlfeldt.

Sedan hade vi Engelholms sparbanks fastighet, som förutom banklokaler även inrymde Spritbolagets lokaler, det var ju ett annat "system" på brännvinsförsäljningen på den tiden, bränn-

vin kunde köpas på flaska på alla krogar men inte mindre än 5 tum, metersystemet var ju inte infört.

Till huset som var i en våning tillhörde en trädgård, som sträckte sig längs gatan bort till Bagare Frankes lilla hus, numera Byggmästare Christianssons 2 våningars byggnad.

X Hörnfastigheten vid stadsparken ägdes av en Målare Sjönhult och hade samma utseende då som nu, likaså det andra huset, der Arbetarebibloteket är inrymdt, vilket då ägdes av en Sergeant Berg.

Vi övergå nu till norra sidan av stadsparken, hvars hörnfastighet ägdes och beboddes av Major Posse Chef för det här förlagda husarregementet med titel Kronprinsens husarer.

Major Posse var en gammal originell och gemytlig militär, som vi i samband med husarerna skall omtala, fastigheten ser lika dan ut i dag som den gjorde på den tiden, likaså den lilla fastighet, som ligger mitt för stadsparken, som då ägdes av en man vid namn Per Persson som der bedrev läskdrycksfabrikation.

Målare Lundgrens fastighet ^{nu} fans inte, men fastigheten på hörnet mot nuvarande Östergatan, ligger det hus som uppfördes av en landtbrukare Fagerström, huset byggdes samtidigt med gamla Samskolan vari förutom skollokaler även inrymdes telegrafstationen.

Såväl södra som mellersta Sandvången var obebyggd utom det det så kallade "Sven i vångens", nuvarande Trobecks, han bedrev jordbruk på en del av Sandvången men större delen var mest sand och kuperad och gick under namn av "Gröna backar".

En byggnad fans likväl, en lada som stadens renhållnings-entreprenör Mosell låtit uppföra för att idga konstgödningsfabrikation.

Inne i ladan var ett långt tråg med en genomgående axel med vingar, som stod i förbindelse med en hästvandring på gården i tråget tömdes morgonens skörd tillsammans med torvströ och så fick maskineriet sättas i gång, men det bar sig väl inte, för efter en tid nedlades driften.

Men vi är kommen bort från storgatan så vi får fortsätta.

Efter Posses hade vi Kopparslagare Lilljedahls fastighet vari han bedrev kopparslageri, huset är sig ligt än i dag, men vi saknar kopparkittlen som hängde över porten, någon skyltning bestod sig dåtidens handtverkare inte med, utan ville någon köpa något fick de vända sig till mästare på verkstaden.

Nästa fastighet ägdes av Spannmålshandlare C. A. Carlsson som der hade kontor i nedre våningen och privatbostad i den övre. Fastigheten såldes sedan till en man, vid namn Lökkeberg

29
som der en tid bedrev Restaurangrörelse under namn Hotell Lökkeberg. Fastigheten övergick sedan till firma Nilsson o. Christiansson som låtit inreda affärslokaler i nedre våningen.

Sedan hade vi Skomakare Nylanders fastighet som numera äges av Skräddare Lindeberg och har inte ändrat utseende.

Nästa fastighet innehades av Kantor Holm men inköptes efter hans död av Handlanden Aug. Granstedt, som var närmaste granne. Båda dessa fastigheter tillhör ju nu Nilsson o. Christiansson som vidtagit stora nybyggnader inne på gårdarna och moderniseradt affären men fasaden är densamma.

Mellan denna fastighet och nästa som innehades av en gammal rentier vid namn Holmberg, var en smal gränd benämnd "Holmbergs li" som gick upp till en sandbacke som låg bakom fastigheten der sedan Ålderdomshemmet byggdes och backen jemnades. På den backen lät Holmberg varje midsommar resa en Majstång och här samlades stadens ungdom till dans under tonerna av Otto Ahlstedts musik som bestod av flöjdt och Harmonicka

Och för den lekamliga välfägnaden bestod Holmberg kaffe med rågskorpor, och gamla Holmbergs Botilda hade brått med serveringen.

Fastigheten är ju numera riven och ersatt med Hotell Rönne och "Holmbergs li" har blivit Vaktgatan.

30
ACC. NR M. 9260:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Upptill sistnämnda fastighet låg Skomakare Möllers som numera äges av Chakuterist Hilford som låtit påbygga huset en våning.

Nästa fastighet innehades av Landskrona gjuteri A.B. som der hade sina försäljningslokaler, numera omändrade till Bensinstation.

Nästa fastighet innehades av Kakelungsmakare Andersson, som der bedrev kakelfabri^hcation, fastigheten innehas numera av Elektriker Agrell.

Nästa fastighet innehades av Mejerist Ruh i vars släkt huset ännu befinner sig.

Nästa fastighet ägdes av Handlanden John Åberg, som der bedrev diversehandel, som han senare överlät till Handlande Ekelin.

i fastigheten bedrives ju numera Caffé^hrörelse under namn Skandia.

Intill sistnämnda fastighet låg Vagnmakare Malmkvists, som der bedrev vagnmakeri, i gården var även inrymda smides- och målareverkstäder, gathuset var envånings med frontespis.

Sedan hade vi Smed Lundblads lilla hus som är sig likt än i dag, inne på gården hade han sin smidesverkstad.

Sedan hade vi gamla ålderdomshemmet ett gammalt rödmåladt träruckel som senare revs när det nya vid "Holmbergs li" blev färdigbyggt.

Efter att Åberg överlätit sin affär inköpte han gamla ålderdomshemmet som revs, och lät der uppföra en mekanisk verkstad i samband med gjuteri. (Nuvarande Cykelfabriken Standard)

Verkstad och gjuteri bedrev Åberg i många år med framgång för Åberg var en driftig man och av humoristik och spydig läggning, som ett exempel vill jag bara nämna ett fall.

En dag kommer der in en arbetsökande och frågade efter arbete.

Jaså du vill ha arbete, vad är du för något, Jag är smed Jaså du är smed, kan du ståla kvastar, Nej det kan jag inte men sätta ringar i näsan på spyflugor det kan jag. Jaså då kan du börja i morron. Han tyckte alltid om ett bra svar.

Åberg var även den som byggde den första ångbåten som trafikera Rönne å, en träbåt vid namn Anna.

När Kronprinsens husarer lemnade Engelholm inköpte Åberg Stallbyggnaderna och lät der uppföra det stora komplex, vari telegrafverkets lokaler är belägna och nu innehas av Tandläkare Mattsson.

Vi övergå nu till vestra sidan av storgatan och börja der vi sluta^{de} vid torget.

Hörnfastigheten som ägdes av Handlanden Holm har jag ju omtaladt, så vi fortsätter till nästa hus som ägdes av Frök-
nerna Lundgren som ~~md~~ där hade Manufakturaffär. Huset som ur-
sprungligen var ett envåningshus, är ju numera ombyggt sedan
Olander inköpt det.

De två närmaste fastigheterna tillhörde Garvare Petter
Granstedt, men den fastighet som numera innehas av Kjärrström
inköptes av N.A. Grönvall, som nedlagt restaurangrörelsen å
Hotell Vega. Han moderniserade det gamla garveriet nere i går-
den, vilket efter ett par år härjades av eldsvåda, han uppför-
de då ett nytt garveri i förening med skofabrik i kyrkogatan,
hvilket efter ett par år nedlades.

Den andra av Petter Gransteds fastigheter som numera inne-
has av Henricksson har ju på senare åren blivit ombyggd till
ett 2-våningshus med butikslokaler.

Nästa fastighet innehades av Handlande N. C. Granstedt
som der bedrev diverseaffär, fastigheten som nu innehas av
Henricksson har till det yttre inte undergått någon förändring.

Sedan hade vi Kopparslagare Risbergs fastighet vari han ha-
de kopparslageri, numera Caffé Temperans.

Sedan hade vi Bokbindare Lings lilla fastighet, fader till förut omnämde Ling. Fastigheten köptes sedan av Bagare Palm vars söner ännu innehar den.

Nästa fastighet ägdes av Handlande N. C. Granstedt, inne på gården var en Snickareverkstad och der bildades den första Good Templar orden här i staden, här hade de sina möten tills ordenshuset vid Skolgatan uppfördes. Initiativtagaren till logen var en Ch. Anderberg vars hustru hade mejeriaffär i gathuset.

Sedan hade vi Handlande Berglunds fastighet, vari han hade kolonialaffär, den enda av det slaget i staden. Affären var särskildt beaktad av oss pojkar för Berglund hade en dotter som innehade ett rikhaltigt bibliotek av äventyrsböcker. Der Cooper och Maryatt var i Majoritet. Dessa ställde hon beredvilligt gratis till vårt förfogande mot vilkor, att vi skulle ackta dem, och jag hörde aldrig någon anmärkning på oss. Fastigheten som numera äges av Ernst Paulsson är ju numera helt ombyggd.

Nästa fastighet som utgör hörnan mot Vattengatan, som då hette Lilla gatan till skillnad från storgatan, innehades av Restaurör Holmkvist, som der bedrev krogrörelse, Holmkvist

innehade även en tid Gästgivaregården, och var den förste Källarmästaren å Torslund. Holmkvist idgade även landtbruk och hade sin stall och loge i det hus, som ligger norr om idrottsplatsen på hörnan av Helsingborgs och Kullavägen och gick under namn av Holmkvistens längor.

På andra sidan Lilla gatan hade vi Kopparslagare Möllers, den störste kopparslagare verkstaden i staden. Mökler drev rörelsen med tre å fyra gesäller och Möllers produkter var välkända i hela Skåne och långt upp i Småland, der de var tillfinnades på alla Marknader.

Sedan hade vi Handlande Agardhs fastighet hvarest han bedrev diverseaffär, båda dessa fastigheter tillhör ju numera familjen Grönvall.

Nästa fastighet ägdes och beboddes av Ryttmästare Ekenstam, numera Järnhandlande John Nilsson

Sedan hade vi Husarstallarna, med högvakten närmast åt John Nilssons fastighet, Det var en liten fyrkappa med åt alla sidor sluttande tak, och der utanför en gul blå randig skyllderkur.

Sedan var der en stor port och i fortsättningen en lång stall-länga i röd tegel vars norra del utgjorde ridhus.

35

På post utanför gick en husar med dragen sabel fram och tillbaka. Till att märka var, att här utanför var det enda ställe i staden som trottoaren var belaggd med kantsten, annars var det ju bara stora kullerstenar.

När posten gott så länge fram och tillbaka att han kände sig trött, gick han och ställde sig framför skyllerkuren och skrek "I Gevär" och strax kom der ut en tre fyra mannar, så skylldra de med sablarna för varandra och så gick de in igen och en annan fortsatte promenaden.

Gör vi en titt in på stallgården så var der en stallänga på den norra sidan och en på den vestra mot ån, vilken förutom stall även inrymde rustkamrare, der förvarades Karbiner Sablar och diverse remtyg, vilket intreserade oss pojkar. När Fanjunkare Öhman någon gång lät oss titta in där, för krigarlivet stod högt i kurs hos oss pojkar, och vi fick också lära oss både rida och fäcka, Ridningen börja först inne i stallet, när hästen stod i spiltan, sedan man blivit något så när rygg så när ryggvan så de våga släppa oss ut, fick vi rida med till vattning, vilket sommartid skedd nere vid ån, Färden gick ut på storgatan och ned genom Lilla gatan till ån. Det hände att vi kunde bli lurade upp på en häst, som hade den vanan att läg-

ga sig, då fick vi ett ofrivilligt bad, men det gjorde ingenting för knepet använde vi sedan på andra pojkar, som inte kände till den hästen. Sabelfäcktning var ett annat moment som ingick i utbildningen, den tunga kavallerisabeln kunde vi ju inte manöverera men det gick lika bra med en käpp, och der utdelades oss emellan både hel och halv ters hugg, och höger och venster mot infanteri och kavalleri "hugg".

Ja de var våra idrottsövningar på den tiden, för här fanns ju inga idrottsplaner och fotboll, men spela boll gjorde vi på den så kallade sandbacken framför Häçktet, nuvarande Tings-
torget som då inte var stensatt. Skillnaden på spelet mot nu var att vi använde armarna mot nu benen ock att vi inte bläv värre tilltygade än vi själva kunde gå hem. Det enda som störde oss, det var när pråmskeppare Österdahl satt inne på 8 dagars vatten o bröd, och ideligen skrek "släpp mej lös, släpp mej lös", och det höll han på med dag såväl som natt, tills de blev trötta pån och släppte ut honom.

Att vi pojkar hade sådan frihet på stallgården berodde på Chefen för regementet, Major Posse, han såg gerna att pojkarna var med och var intreserade och dels gjorde vi den nytta som vi kunde, som till exempel när några husarer skramladt litt

37
ACC. N:R M. 9260:37

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ihop till 10 tum brännvin. Då fick någon av oss förtroendet att verkställa inköpet. För övrigt putsa vi betsel och kindkedjor så vi gjorde alltid någon nytta.

Hela skvadronen låg inte inne hela året, utan det var endast till regementsmötet som alla var samlade. Efter det tog en hel del, som var gifta och bosatta i staden, permission och arbetade dels på sädesmagasinen dels som prämkarlar på ån.

Derför var det alltid så gott om reservhästar för oss pojkar.

När inryckningen till regementsmötet på Bonarps hed skulle ske, samlades alla på stallgården i led med sina hästar och full packning, så kommer Major Posse ridande på sin vita häst och stannar framför fronten och håller tal i följande stil. Jaha gubbar nu är vi församlade här igen, och du Brostedt är full som vanligt, annars är det samma hugg i år som i fjor, "Sitt upp" ettan o tvåan hjälper trean upp, March, och så satte tåget sig i rörelse, och vi räknade dagarna tills de skulle komma igen.

Att det fans gamla husarer som inte i det fria kunde taga sig själv upp på hästryggen var ett faktum, men det var inte så förunderligt. Gamla utslitna karlar som i nio månader gott och burit säckar på ryggen, en del av de äldsta och skröp-

ligaste fick stanna hemma och passa sjuka hästar och skära hackelse.

Den dag husarerna skulle återvända var en stor högtidsdag för oss, för då kunde vi få oss en riktig långgritt. Då steg vi upp kl. 5 och gav oss åstad mot Bonarp för att möta dem för vi visste att där var gott om löshästar, och att få rida en lång sträcka i en riktig sadel var ju en stor upplevelse, för att inte tala om avundsjukan hos de andra grabbarna, som inte fick vara med.

Men här är ju ingen fröjd som varar evinnerlig, så även med detta, 1883 lemnade husarerna staden för alltid till stor sorg för stadens jungfrur och oss pojkar.

Vi fortsätter nu norut. Upptill stallgården låg Bagare Erenbergs fastighet, vari hans dotter bedrev manufaktur och kappaffär. Huset som var ett envånings, är ju nu av den nye ägaren O Södergren ombyggt.

Näst upptill låg ett envåningshus som ägdes av Hovfotograf Svensson. Huset är ju nu mera rivet för att lemna plats för Nybrogatan.

Det stora byggnadskomplex som nu innehas av Arvid Bengtsson var ett litet envåningshus, som tillhörde Bagare Erenberg.

Sedan hade vi Guldsmid Sandbergs fastighet, hvori han bedrev guldsmedyrket, vilket sonen än i dag där fortsätter, Huset har på intet sätt ändrat utseende.

Näst upptill hade vi Hanskmakare Jönssons fastighet, vari han förutom hanskmakeri även hade ett mindre vitgarveri. Huset som nu innehas av Gröön är ju numera affärslokaler.

Sedan hade vi Tullinspektör Holmströms 2-våningshus, vilket då endast användes som bostadslägenheter, huset som nu innehas av Hj. Bengtsson och där låtit inreda en av södra Sverges elegantaste musikaffärer.

Nästa fastighet, nuvarande Prestgården, innehades av Häradshövding Wesster som der hade sin privatbostad.

Näst därefter hade vi Bagare Erenbergs fastighet, ett en-våningshus med en hög stentrappa, vari han bedrev bageri, huset är ju numera rivet och ombyggt.

Sedan hade vi spannmålsmagasinet, som innehades av Grosshandlare C. A. Carlsson. Magasinet låg nere vid ån, och kontoret i det gamla brädklädda hus, som ännu ligger vid gatan.

Spannmålsaffären var stadens största arbetsplats, som sysselsatte en 15 å 20 arbetare, förutom alla som om sommaren var sysselsatta ombord i Pråmarna.

Om höstarna när landtbrukarna kom körande till stan med sina spannmålslass rådde ett rörligt liv på magasinsgården. Då kunde där hålla foror ända upp mot Rebbelberga, för avlastningen gick ju primitivt, säckarna bars på ryggen 2 å 3 våningar högt. För att det skulle gå rast undan bruka landtbrukarna ge lite dricks till bärarna, detta var en gemensam kassa som användes för inköp av brända och destillerade drycker på närmaste krog, som var huset näst upptill.

Flaska användes ej utan en stor bleckspann, 3 kannor var vanliga ransonen för inköp. Spannen stod på andra loftet och övanför den på en spik hängde ett avsågadt kohorn och när de burit en stund så gick de bort och tog ner kohornet, som tjänstgjorde som bågare och tog sig en klunk och en ock^h annan var nog svag i knäna när det var kväll.

När våren kom och utlastningen skulle börja gjordes pråmarna klara och bemannades. När så en ångbåt var kommen till Engelholms hamn, halades pråmarna till en brygga, som gick ett stycke ut i ån, på den bryggan gick på räls en stor lådliknande vagn, som kördes under en tuta i magasinet och fylldes och sen ut på bryggan till pråmen. I framsidan på vagnen var en lucka som som den, som körde vagnen ut öppnade, så rann säden i en ränna ner i pråmen, men ibland vid sidan om, till fröjd för bagare

Erenbergs änder, som han alltid om sommaren hade i hundratal i ån, han visste^s nog, att de var billiga^l att föda den tiden.

Nu var vi pojkar välkomna till att hjälpa till att packa, det vill säga att trampa ihop, så att der fick plats så mycket som möjligt. Då tog man på sig brorsans kängor, för vi hade ju antingen duvor eller kaniner, och när kängorna var fulla gick vi hem och tömde dem.

När så lasten var stuvad och man stod högt hos skepparen, kunde man få följa med ut till Hamnen och vidare ut på redan till ångbåten, för i hamnen kunde endast mindre fartyg gå in.

Mellan hamnpiren och ångbåten var spänd en lina, hvori pråmarna halade sig ut, det kunde även inträffa att det blåste upp till storm. Då fick pråmarna brått att komma i land för ångbåten lättade då ankar och gick in under kullalandet för att invänta bättre väder, så Engelholms hamn var en riskabel lastningsplats och många kaptener drog sig för att gå hit.

Nu började ett nytt liv för oss pojkar. Intresset för krigarlivet, sedan husarerna lemnadt staden, slappnade, och Vikingablodet börja sjuda i unga bröst. Hur stolta kände vi oss inte, när vi fick förtroende att stå till rors när skepparen kröp ner för att sätta på kaffehurran, under många förmaningar att ack-

ta sig för undervattensstenar, för sådana som "Åbergs gris"
"Ullmans hatt" var inte trevliga att sätta sig fast på.

Pråmkarlarna bestod av två så skilda kategorier som husarer
och gamla sjömän, att de senare med sina skepparhistorier om
Marockanska sjörövare och Kinesiska pirater blåste upp den spi-
rande lågan var inte så märkvärdigt.

Till hamnen bruka komma varje sommar en Engelsk skonare med
kol och lasta havre i retur. Skonarens namn var Elieser från
London. Kapten Hargrave en mycket vänsäll och snäll man och om-
bord betraktades alla som tillhörande samma familj, ett för-
hållande som var enastående hvilket jag senare fick erfara.
Här fick flera av oss pojkar sin första sjömansutbildning. Nä-
stan varje sommar tog kaptenen en svensk pojke med på en resa
till England, en och annan kom tillbaka men åter andra för-
svann i världsvimlet.

Men vi har kommit från storgatan så vi förflytta oss dit i-
gen. Efter spannmålsmagasinet hade vi en krog med namnet Nor-
den källarmästare Andersson allmänt kallad "Far i hatten". Kro-
gen var ett stamlokal för magasinskarlar och pråmförare.

Nästa fastighet ägdes av en Handlande Abjörnsson, som
brukade den som privatbostad.

Sedan hade vi Ludvig Grönvalls garveri som då drevs med en fyra å fem arbetare, och är det enda av stadens många små garverier, som stått sig i konkurensen, tack vare sönerns och sonsönerens kloka lening arbetat sig upp till ett av de förnämsta i Norden.

Sedan hade vi Handlande Flygares fastighet, vari han bedrev diverseaffär, Flygare bedrev även rederirörelse, På en öppen plats mellan Flygares fastighet och den nästa som innehades av Bagare Murman, var skeppsvarv. Här lät Flygare bygga flera mindre fartyg s.k. jakter som seglade på kusten och förde varor från andra platser hem till köpmännen i staden.

Ute vid gatan på nämnda tomt låg ett litet hus benämndt "Väcktarehuset" och beboddes av stadens polis Ola Holmkvist, där han på lediga stunder satt och studera sina rapporter, för Ola var icke skrivkunnig, men bar alltid en anteckningsbok i fickan, och när det var något väsen någon stanns röt Ola "töst eller slattan ta mej skriver ja upp dej på listan". Han hade sina särskilda tecken på olika förseelser, så om en person var full, så var det en long streck med ett sneställt kors, och om han samtidigt förde oljud, en kluns i nedre ändan på korset, Personerna hade han i minnet, men förseelserna sade

a han varje Måndag presente

så kallade Jerusalem, som är inrett till billiga små bland andra som bodde där i gamle gubben Karlberg, all stighet och friska humör, om här var godt om i Rönne ade på låvliga och olåvliga a in på Vatten o bröd, den 25 öre skålpundet så de äta lax,

stilla och lugt undantag i fora förspänd med ett par eller vedlass skred saakta bli överkörd.

Kammarherren på Wegeholm ett fyrspann, der var fart ande uppe på en hög kuskbo fyra svarta hästar.

t lite mer rörlig karaktär

vaktepågarna kom drivandes hem med sina kor under ideliga rop "hala bås", hala bås" och senare på kvällen vid de tider, som stadens djupvattenseglare var hemma för sådana som Carl Grannadt, Hallinga Ellnans Per, Sven strykare, Kurse Vinge m. fl. etablerade gerna ett stilla slagsmål med husarerna.

Nöjeslivet för oss pojkar var inget annat än vi själva kunde ställa till och så hade vi så många roliga gubbar på den tiden. Till staden kom varje vecka ett par från Höja kallade "Ola todody" och "Pål trall" för att från stadens södra gårdar tvätta nöthår, hvilket de gjorde i en korg nere vid ån. När de fått sitt arvode på kvällen bar det av till Vega och omsätta det i brännvin. Så blev gubbarna fulla och så börja dom dansa kankang på gatan under ideligt trallande, kringsvärmande och uppmuntrande av oss pojkar.

Vi hade även en del andra original, som aldrig kom till staden för än på våren, såsom "Bleka Mollskin, Feisack, Snabelkvist, och Ola drömare som alltid hade bud från Påven i Rom till Prosten Kock.

Utav 70 talets pojkar är vi bara kvar här enntre fyra stycken, en del döda, andra spridda på hela jordklotet, fyra har jag träffat på under mina irrfärder, 2 st i Honolulu som befäl å

46
ACC. N:R M. 9260:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Amerikanska kryssaren Pensacola, 1 st. som Hacienda ägare på
Argentinas pampas, samt en som mjölkutkörare på San Francis-
kos gator

Skulle minnet i någon detalj svikit mig efter så många år
ber jag om överseende.

Engelholm 1941
Otto Johansson

48
ACC. N:R M. 9260: 43.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sedan hade vi Ludvig Grönvalls garveri som då drevs med en fyra å fem arbetare, och är det enda av stadens många små garverier, som stått sig i konkurensen, tack vare sönerns och sonsönerens kloka lening arbetat sig upp till ett av de förnämsta i Norden.

Sedan hade vi Handlande Flygares fastighet, vari han bedrev diverseaffär, Flygare bedrev även rederirörelse, På en öppen plats mellan Flygares fastighet och den nästa som innehades av Bagare Murman, var skeppsvarv. Här lät Flygare bygga flera mindre fartyg s.k. Jakter som seglade på kusten och förde varor från andra platser hem till köpmännen i staden.

Ute vid gatan på nämnda tomt låg ett litet hus benämndt "Väcktarehuset" och beboddes av stadens polis Ola Holmkvist, där han på lediga stunder satt och studera sina rapporter, för Ola var icke skrivkunnig, men bar alltid en anteckningsbok i fickan, och när det var något väsen någon stanns röt Ola "töst eller slattan ta mej skriver ja upp dej på listan", Han hade sina särskilda tecken på olika förseelser, så om en person var full, så var det en long streck med ett sneställt kors, och om han samtidigt förde oljud, en kluns i nedre ändan på korset, Personerna hade han i minnet, men förseelserna sade

44
sade hans anteckningar, vilka han varje Måndag presentera för Borgmästaren.

Sista huset på gatan var det så kallade Jerusalem, som ägdes av Ryttnästare Mülenfelds och var inrett till billiga smålägenheter för mindre bemedlade, bland andra som bodde der var stadens ende yrkesfiskare, den gamle gubben Karlberg, allmänt kallad "Gossen" för sin spänstighet och friska humör, Hans specialitet var laxfiske, varom här var godt om i Rönne å på den tiden, och Karlberg fiskade på låvliga och olåvliga tider så alltemellan fick han krypa in på Vatten o bröd.

Laxen betingade på den tiden 25 öre skålpundet så det var ingen lyxvara utan alla kunde äta lax.

Trafiken på storgatan gick stilla och lugnt undantagandes marknadsdagarna, en och annan fora förspänd med ett par oxar eller kor dragandes ett torv-eller vedlass skred sakta fram, så ingen behövde riskera att bli överkörd.

Ett undantag var dock när Kammarherren på Wegeholm kom körande in till staden med sitt fyrspann, der var fart och stil med gamle kusen Olsson tronande uppe på en hög kuskbock och med säker hand styrande sina fyra svarta hästar.

Mot kvällen fick gatulivet lite mer rörlig karaktär när

45.
ACC. N:R M. 9260: 45.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vaktepågarna kom drivandes hem med sina kor under ideliga rop "hala bås", hala bås" och senare på kvällen vid de tider, som stadens djupvattenseglare var hemma för sådana som Carl Grannadt, Hallinga Ellnans Per, Sven strykare, Kurse Vinge m. fl. etablerade gerna ett stilla slagsmål med husarerna.

Nöjeslivet för oss pojkar var inget annat än vi själva kunde ställa till och så hade vi så många roliga gubbar på den tiden. Till staden kom varje vecka ett par från Höja kallade "Ola todty" och "Pål trall" för att från stadens södra gⁿaverier tvätta nöthår, hvilket de gjorde i en korg nere vid ån. När de fått sitt arvode på kvällen bar det av till Vega och omsätta det i brän[~]vin. Så blev gubbarna fulla och så börja dom dansa kankang på gatan under ideligt trallande, kringsvärmande och uppmuntrande av oss pojkar.

Vi hade även en del andra orginal, som aldrig kom till staden för än på våren, såsom "Bleka Mollskin, Feisack, Snabelkvist, och Ola drömare som ^halltid hade bud från Påven i Rom till Prosten Kock.

Utav 70 talets pojkar är vi bara kvar här en^tre fyra stycken, en del döda, andra spridda på hela jordklotet, fyra har jag träffat på under mina irrfärder, 2 st i Honolulu som befäl å

46
ACC. NR M. 9260: 46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Amerikanska kryssaren Pensacola, 1 st. som Hacienda ägare på
Argentinas pampas, samt en som mjölkutkörare på San Francis-
kos gator

Skulle minnet i någon detalj svikit mig efter så många år
ber jag om överseende.

Engelholm 1941

Otto Johansson